

Waar zijn de anderen?

Maranathakerk. 9 oktober 2022

ds Rob van Essen

Vanmorgen begin ik met wat wellicht voor velen een open deur is: de Bijbel is een bundeling verhalen, liederen en spreuken die ontstaan is in een gemeenschap. Ze is daar niet alleen in ontstaan, maar wordt samen gelezen, gevierd, geleefd en steeds weer geactualiseerd. In het Oude Testament is dat overduidelijk: zie de verschillen tussen Koningen en Kronieken. Dat geldt ook voor het Nieuwe Testament. Filippenzen 2 is waarschijnlijk een oud credo. Op allerlei plaatsen horen we echo's van het sacramentele leven van de kerk: mijn vlees eten, water en bloed uit Jezus' zijde, Hij sprak de dankzegging uit. Vanmorgen gingen we langs kyrie naar gloria (loofde God met luide stem), naar 'dan brengen' (eucharistieo), op weg gaan.

Weer haalt Lucas weer iemand uit de schaduw: de Samaritaan. Samaritanen hebben niet de Joodse identiteit. Etnisch en religieus een rommeltje bij die lui. Heidenen zijn het niet - ze vereren God niet op de juiste manier en op de goede plaats.

In het evangelie van Lucas wordt de afstand tot de Samaritaan meerdere keren voelbaar. Denk aan Jezus' gelijkenis, waarin het juist een Samaritaan is die de beroofde man langs de weg helpt.

Lucas vertelt dat Jezus door het grensgebied van Samaria en Galilea trekt. Bij een dorp wordt hij opgewacht door tien mannen die door een huidziekte onrein waren. Melaats - huidvraat - (ziet men in NBV2005). Het woord dat hier gebruikt wordt, kan voor allerlei akelige huidziekten, maar zelfs voor vieze vlekken op de muren van huizen gebruikt worden. De Naardense Bijbel heeft het Hebreeuws weergegeven met 'de Egyptische ziekte'. Ziekte als ballingschap, verdrukt worden. Een huidziekte die je uit de gemeenschap verbant, want de angst voor besmetting is groot. Volgens de Thora moet de priester kijken of je een al dan niet ernstige vorm hebt. Die beslist of je in afzondering moet blijven of niet.

De mannen blijven op een afstand van Jezus staan. Ze roepen niet: 'Onrein' (houdt afstand!) maar 'Heb medelijden!' En vanuit zijn innerlijke ontferming zendt Jezus hen naar de priesters om zich te laten zien.

Een wonderlijke opdracht, levend in ballingschap, op weg om je gezond/rein te laten verklaren. Maar gaandeweg voltrekt zich aan hen het wonder! Ze hoeven voortaan geen afstand meer te houden, ze horen er weer bij! Zoals ons ook verteld wordt over Zacheüs, de tollenaar. Een 'zoon van Abraham' is hij.

Terzijde: als Lucas dit schrijft is de tempel al verwoest. Maar daar gaat het Lucas hier niet om hoe ver de tempel in tijd of afstand is. Het gaat erom ons, hoorders, te verstaan te geven hoe genezend/reddend Jezus' spreken is (Hij zond zijn woord en genas hen, Psalm 107) en ons te nodigen, samen God te danken en gezonden te worden (apostelen!).

Terug naar de tien mannen. Eind goed, al goed, denk je.

Maar dan richt de camera zich op die ene die ziet dat hij genezen is. Het werkwoord 'zien' is hier heel cruciaal. Straks zegt Jezus tegen hem: 'Uw geloof heeft u gered'.

Wat is geloof hier in Lucas 17? Het is oog krijgen voor de grote daden van God. Het is zicht krijgen op het Koninkrijk van God. 'Waar is dat Koninkrijk? Wanneer komt het?' vragen de Farizeeën straks. 'Midden onder u', antwoordt Jezus. Waar mensen in de ruimte gesteld, gereinigd, vergeven en genezen worden. Daar gebeurt het!

Als de gereinigde man ziet wat hem is overkomen, dan keert hij terug en looft God. Hij valt op zijn knieën en dankt (eucharistie: woord uit de liturgie!) Jezus. Hij bewijst God eer, zoals ook de herders deden toen ze het pasgeboren kind gezien hadden.

Op dit moment pas onthult Lucas de identiteit van de man: een Samaritaan! Hij blijkt een Godlover te zijn... Zo leert Jezus ons ook anders naar wie ons vreemd zijn te kijken - overwin je vooroordelen en loof met hem/haar de Heer.

Jezus vraagt (aan zijn discipelen?): waar zijn de negen anderen? Dit is geen vraag aan de man die is teruggekeerd, maar aan ons. Waar zijn ze, de mensen die van God gehoord hebben. De mensen die op weg zijn gegaan, maar die we uit het oog verloren. Raakt het ons, al die mensen die de goedheid van God ervaren, maar daaraan voorbij leven? Wie wil er terug komen om God eer te bewijzen? 'Opstaande trek op', zegt Jezus tegen de man.

De Engelse schrijver C.S. Lewis schreef zijn biografie onder de titel: 'Verrast door vreugde'. Een intellectueel en agnost was hij. Hij kwam niet tot geloof omdat hij in de goot belandde, maar omdat hij met de vreugde en de dankbaarheid in zijn leven geen weg wist. Dankbaar was hij, maar wie moest hij bedanken voor de gift van het leven, voor de vreugde die zijn deel werd?

Ik maakte er al attent op hoe cruciaal het 'zien' in deze perikoop is. Het staat voor geloof. Zoals ook de dankbaarheid tot het wezen van het geloof behoort: een dankbaar mens weet dat hem iets onverdiend ten deel valt. Je hoeft het niet te verdienen, je hebt er geen recht op, zo maar wordt het je in de schoot geworpen!

In de viering van de maaltijd van de Heer (eucharistie) wordt dat wel heel zichtbaar. Dankend komt de gemeente bijeen en proeft in de gaven van brood en wijn de goedheid van God. En tegelijk geven we die gaven aan elkaar door, want wie dankbaar is kan niet anders dan anderen daarin doen delen.

En zo krijgen we ook oog voor de tragiek van die negen. Gereinigd zijn ze: God deelt zijn gaven aan alle mensen uit. Overal waar mensen mensen nabij zijn, waar goedheid en barmhartigheid wordt bewezen, daar gebeurt God. Christenen zijn onderdeel van dat gebeuren: 'lichaam van Christus' zijn zij. Ze hoeven zich daar niet op voor te laten staan, ze doen het uit dankbaarheid. Ze gaan ook niet zuurpruimerig zeggen: 'Er kan nog geen dank je wel van af'. Je hebt gedaan wat je moest doen, zegt Jezus in de voorafgaande evangelielezing.

Jezus' vraag is geen uiting van een gekrenkt ego: konden die negen mij niet even komen bedanken? Zou het kunnen zijn dat het tiental in dit verhaal terug verwijst naar Genesis 18, waar Sodom en Gomorra gered zouden zijn als er slechts tien rechtvaardigen waren? Tien zijn er nodig in de synagoge om het feest rond de Thora te vieren. De zanger Leonard Cohen werd door zijn vader de straat opgestuurd om mensen te vragen het tiental compleet te maken.

De christelijke gemeente heeft het moeilijk met zending en evangelisatie: kun je het evangelie op een duimnagel schrijven? Iemand die terminaal ziek is wil zich in christelijk geloof verdiepen, weet iemand een geschikt boek, vraagt een collega op een e-mail groep.

Ik begrijp die moeite en zelfs die sprakeloosheid die ons soms overvalt. De evangelisatie van vroeger gebeurde vaak uit een superioriteitsbesef: wij hadden een beter geloof en waren betere mensen. De motivering was ook vaak onzuiver: de groei en het voortbestaan van de eigen club stond centraal en niet de bewogenheid over mensen die het spoor bijster zijn.

De lezing van vandaag stelt ons - ondanks alle miskleumen uit ons verleden - toch met klem de vraag: waar zijn ze, de mensen die het gezien hebben, de mensen die van dankbaarheid weten. Is er wellicht meer dankbaarheid buiten de kerk, dan daarbinnen? Het is allereerst een vraag aan onszelf: zijn onze ogen geopend, weten wij nog wat dankbaarheid is? Geven we ruimte aan onze dankbaarheid, in het loflied, in een getuigenis, in dienst aan de naaste. Kortom, lijken we op die vreemdeling, de gaande de weg genezen wordt en gaande de weg leert wat opstanding is?

Als dat zo is, dan zal onze missie vanuit die dankbaarheid gestalte krijgen. Zijn wij, net als Jezus, bewogen over die schare zonder herder? De tobbers en zwoegers, al die kerngezonde mensen die niet dankbaar kunnen zijn, omdat ze altijd op zoek zijn naar - ja wat? Horen wij in de vraag van Jezus ook de nodiging om - niet alleen met onze zonden en vragen - maar met onze dankbaarheid God groot te maken? Kunnen mensen bij ons hun verhaal kwijt over hun zoektocht en ellende (Egyptische ziekte)? Maar is er ook ruimte om dankbaarheid samen te delen, de vreugde over het leven. Of zijn wij zozeer naar binnen gericht, zo tobberig bezig dat ze niet op het idee komen om terug te keren en God met ons eer te bewijzen?

Opstaande trek op! zegt Jezus vanmorgen tegen ons. We blijven bij Hem in de buurt, want de weg van de dankbaarheid redt ons van uitputting en ondergang. En wie weet komen we die andere negen dan wel tegen en kunnen we samen het feest van de gemeenschap vieren.

Lezingen: Jesaja 56:1-8 en Lucas 17,11-19